

ZAŠTIĆENA PODRUČJA
RURALNO NASLIJEĐE
INTEGRALNE VRIJEDNOSTI
KONZERVATORSKI PRISTUP
MODELI INTEGRALNE PROSTORNE ZAŠTITE

Ilustracija:

Park prirode Lonjsko polje, selo Čigoć
primjer spoja prirodnih i kulturnih vrijednosti
(foto: K. Petrić)

Literatura:

1. *** (2005.), *The Protected Landscape Approach: Linking Nature, Culture and Community* [ur. Brown, J., Mitchell, N., Beresford, M.], IUCN World Commission on Protected Areas, IUCN Gland, Switzerland and Cambridge, UK, IUCN Publications Services Unit
2. Davis, P. (2011.) *Ecomusems: A Sense of Place*, 2nd edition, Continuum International Publishing Group, London, New York
3. *** (2008.), *Conservation Principles, Policies and Guidance for the Sustainable Management of the Historic Environment*, English Heritage, Holborn, London
4. Maroević, I. (2003.), *Koncept održivog razvitka u zaštiti kulturne baštine*, "Godišnjak zaštite spomenika kulture Hrvatske", 26/2000 i 27/2001: 15-22, Zagreb

mr. sc. **Ksenija Petrić**, dipl.ing.arh.
Ministarstvo kulture RH
Uprava za zaštitu kulturne baštine
ksenija.petric@min-kulture.hr

akademik prof. dr.sc. **Mladen Obad Šćitaroci**, dipl.ing.arh.
Sveučilište u Zagrebu, Arhitektonski fakultet
mos@arhitekt.hr

KSENIJA PETRIĆ
MLADEN OBAD ŠĆITAROCI

MODELI INTEGRALNE PROSTORNE ZAŠTITE RURALNOGA NASLIJEĐA U ZAŠTIĆENIM PRIRODNIM PODRUČJIMA

Revitalizacija zapuštenih i demografski osiromašenih ruralnih prostora strateško je razvojno pitanje u Hrvatskoj. Zaštićena prirodna područja izrazita su vrijednost za Hrvatsku, a mnoga od njih su ujedno i očuvane oaze prostornog ruralnog naslijeđa.

Urbanizam naslijeđa prepoznaje ruralni prostor u zaštićenim područjima kao prostor **integralnih vrijednosti**; prirodnih izraženih raznolikošću prirodnih sastavnica i kulturnih izraženih u naslijeđu tradicionalnih zajednica. Postavljeni vrijednosni sustavi, međusobno isprepleteni i povezani, zahtijevaju istraživanje **modela integralne prostorne zaštite** temeljenih na kompatibilnosti konzervatorskog pristupa prihvaćenog aksiomima zaštite u stručnim područjima zaštite prirode i kulturnog naslijeđa.

Modeli integralne zaštite u prirodnim područjima razrađuju se prema **kriteriju fizičkog očuvanja** materijalnih komponenti, **funkcionalnom kriteriju** namjene i korištenja prostora i posebnom **kriteriju statusa područja**.

Za kriterij fizičkog očuvanja postojećih materijalnih komponenti dominantan je **model konzervacije in situ i ex situ** koji se primjenjuje na prirodne čimbenike vrijednosti, nasebinsku matricu i tradicijsku arhitekturu. Za zaštićena područja jednako je važan **model rekonstrukcije** kojim se uspostavljaju izgubljene materijalne vrijednosti, a primjenjuje se zbog očuvanja prostornog identiteta, tipoloških obilježja i specifičnosti. U slu-

čajevima kreiranja novih prostornih odnosa primjenjuje se **model nadopune** koji nova rješenja temelji na tradicijskom i povijesnom predlošku.

Prema funkcionalnom kriteriju namjene i korištenja prostora razvija se nekoliko modela. **Model kontinuiteta** izvorne funkcija vezuje se uz očuvanje ruralnog stanovanja i gospodarskih djelatnosti. **Model funkcionalne preobrazbe** najčešće se vezuje uz rekreaciju i turizam i pretpostavlja uvođenja novih namjena i sadržaja u naselja, pojedinačne sklopove i specifične ruralne strukture. Pretpostavka za primjenu ovog modela je generiranje pozitivnog utjecaja na zaštitu i očuvanje osnovnih vrijednosti. U praksi je ipak najčešći **kombinirani model** tradicionalnih i novih funkcija kojim se na mjerilu čitavih naselja, izdvojenih cjelina i pojedinačnih građevina postiže revitalizacija i unaprjeđenje ruralnog naslijeđa.

Iz statusa zaštićenog područja proizašao je poseban kriterij za razvijanje modela vezanih uz okolišnu edukaciju, komunikaciju naslijeđa i jačanje identiteta lokalne zajednice.

Razumijevanje kompleksnih vrijednosti naslijeđa osigurava **model prezentacije i interpretacije**. Specifičan doživljaj naslijeđa, spoznaja okolišnih praksi i vještina postiže se **modelom participacije**. Status područja nalaže primjenu **istraživačkog modela** za kontinuirano vrjednovanje i praćenje promjena naslijeđa.